

(1) Մինչև ցայսօր քաղեալային համայն Արշալուոյս մէջ հրատարակուող քանի մը պարօրոշման մէջ եւ բաժնիական ծանոթութեան մէջ փոյ պարտան համարելովոր այս տեղեկութիւններն եւ յաւելցենք, որոյ օգտակարութեանը եւ զեղբուն տղոս ու թիւանը համար կրկնական արտօնութեամբ անձինք . որմէ շատ անգամ փարձը րոտմ եւ տեւումն յաճախ լինալով :

ները, որոնցմէ միայն երկու հոգի մնացին. ուստի հիւանդները բոլորովին անխնամ և անօգնական էին. և մեռնողներուն մարմինը չառ տնգամ 2-3 օր առանց գերեզմանի կրմնար: Վերջուպէս գուհի թիւն լսուածոյ, այս զարհուրելի դէպքերը անցան. և քաջալիրութիւնը սկսաւ վերստին ծնաւ նիւ ամենուն սիրտը: Երկուսի գեղերը գացող ընտանիքը քիչ քիչ քաղաքը կրմնակէն. որ գիտես թէ նոր հոգի կ'առնու:

ԵԳԻՊՏՈՍ • Աղբորանգրիւս, 17 օգոստոսի: Թէպէտեւ դեռ բարձրովին ազատ չեմք քրէն աշխի հարուածներէն, այսու ամենայնիւ անոր ուժը խիստ տկարացաւ. և մեռնողներուն օրական թիւը շատ ինչաւ. այսօր միայն 22 հոգի մեռան: Գահիրէն եկած լուրերը կրճատուցանեն թէ յիշեալ մայրաքաղաքին մէջ ևս բարձուն շատ սկստացեր է, և մեռնողներուն օրական թիւը 50-55 հոգի ինչեր է. ի վերայ այս ամենայնի զիանալ արժան է թէ այս տարաբանիկ սիրտը սաստիկ կոտորած ըստ իջեալտանի երկրին մէջ. ուրուզ կը հաստատեն թէ ընդամենը 20 հազար հոգի մեռան: Այս թիւը պէտք չէ չափազանց երեւի մեզ, երբոր կրճատեմք թէ երկրայինները ամենին զգուշութիւն չեն ընէր այս փոթէն. և հետեւ արար բռնութիւններուն երեք մասէն երկու մասը կրճատեցին: Թէ և կառավարութեան հիւանդանոցները հրաման ունէին ընդունելու և խնամելու. քրէն ապէն անտեսեալները, այսու ամենայնիւ արագ ներք աւելի ապէի կը համարէին իրենց օգործելի բնակարանացը մէջ մեռնիլ. քաղ թէ հիւանդաւոցը երթալ բժշկական օգնութիւններ ընդունիլ:

ԱՐԴԱՐԱՅԻՆ ԵՐԵՎԱՆԵՐ

ԱՐԴԱՐԱՅԻՆ • Լսուած, 16-23 օգոստոսի: Իսլանայէն հետեւեալէ եկած լուրերը կրճատուցանեն թէ խոսկայեղ անձանց նպատակը և կառավարութիւնը գրեթէ բոլորովին ոչնչացած են կառավարութեան ազդու և խոհեմ ընթացքով: Վերջուպէս խորհրդաւորանք առայժմ յիշեալ երկրին այս ապստամբական գրգռութեան ճշմարիտ պատճառները խնայալու հոգ. կրտսնի, որպէսզի հարկաւոր եղած մարդասիրական միջոցները ի գործ դնէ այս ժողովրդեան դժբաղդ վիճակը բաւարարելու համար: Այս խնդրոյն վրայ հետեւեալ յօդուածը կը կարգաւոր լայն լրագրոյն մէջ:

«Իբրտ ճոհն Սասնը այս օրերս պիտի մեկնի Տապիւն երթալու. բայց անոր երթալուն պատճառը ըստ Վերջուպէս տեղը անցնիլ, անոր առաջնորդել, կամ անոր ընթացքը դատարանէլ չէ, բայց կուզէ ինքն անձամբ գիտել այս զոյժ բարդ կղզոյն կոցո թիւնը, ինքն անձամբ տեսնել:

Թէոր մէկը յանկարծ որոշոյնաւ ծուծէ հանգիսի, ու սաստիկ ցաւ զգայ աղիքներուն մէջ, պէտք է որ առնէ ինչ-որ բան ըստ անոր փոխեցը նոյն գեղը՝ 20 ցորենաչափ, և պէտք է որ ամէն 10 րոպէն անգամ մը կրկնէ, մինչև որ աղիք ներգործութիւն ընէ: Թէոր հարկը պահանջէ, կրնայ մէկը այս գեղին ամէն մէկ չափին հետ խառնել 5 ցորենաչափ ծծմբուտ զնքի (սիւլֆէր օֆ ֆէր) կամ ծծմբուտ պրիմի (սիւլֆէր օֆ քրի):

Թէոր աֆիսիւն բնաւ օգուտ մը չունէ, անտոններ ամէն ժամ անոր հետ կրնայ դուրսիլ նաեւ մէկ ցորենաչափ կամ ալ աւելի կողորի շաքար (սիւլար օֆ ֆէր): Այս բանակութեամբ իսկական աղիքայ դուրսիլ. ասիկա շատ գորաւոր կերպով կը պնդուցնէ:

Հիւանդը քրտնոյնելու համար պէտք է տաք ջրնոյ բաներ դուրսիլ ոտքին. նմանապէս անկողինը տաքցնող բաներով ծածկել: Բրտնոյնելու համար կրնայ գործածուիլ նաեւ այս հետեւեալ գեղը որ տեսակ մը փոշի է՝ Տօլմ փոշի ըստ անոր:

Սորֆինի ծծմբուտ (Սորֆինի Սոլֆուր) մէկ ցորենաչափ:

Բափուրի փոշի (Բափուրի փոշի):

Գաւ (ալ չը) զոռուած (Գաւ Բափուրի փոշի):

Հաքարի փոշի (Հաքարի փոշի):

Վերջ երեք տեսակ փոշիներուն իւրաքանչիւրէն 20 ցորենաչափ, և առաջինէն 1 ցորենաչափ առնելու է. և ասոնք ամէնը մէկտեղ խառնելով:

դնէլ անոր իրաւաջի դանդաղութեամբ, քննելու նոյն պատճառները, և խորհուրդ ընել յիշեալ տեղակալ լորտին հետ այս խղճալի կոցո թիւն ծար մը գտնելու համար:

Իսլանայի հիւանդանոցները և քահանաները աղերասգիր մը կը պատրաստեն. ուրով պիտի աղաչեն զօրո Վերջուպէս, որ իսլանայի կառավարին է, որպէսզի իւր բարեկամական ազդեցութիւնը ի գործ դնէ անխնայաբար թիւն մը ստանալու վերահաս թագուհիէն՝ քաղաքական յանցանոց համար: Այս աղերասգիրը արդէն շատ տարաբար թիւններով ընցուն է:

«Գրգռելն պատգամաւորաց ժողովոյն մէջ ըստ իշխութեան խորհրդի գործող վրայօր խոսելով, հաստատեց թէ Սեֆին իրիդ անիոյ կառավարութիւնը Վաղղոյ հասարակագիտութեանը հետ միասնութեամբ բարեկամական կերպիւ միջնորդութիւն պիտի ընէ Վաղղոյ անիոյ թիւնը ի տարացող անխնայութիւնը ստանալու համար. նմանապէս յիշեալ գաղափարը երկու կառավարութիւնները Տանիմարգի և Վրտարայի մէջ եղած պատերազմին ևս միջամտելով պիտի ընեն բարեկամութեան ըմբռնութեան. և Վրտարայի ընդհանուր խաղաղութիւնը անպիտան պահելու համար: Այս խնդրոյն վրայ հետեւեալ կերպիւ խոսեցաւ արտաքին գործող պաշտօնեայ լորտ իշխութեանը հասարակաց խորհրդարանին մէջ:

«Վերջուպէս կը յուսամ թէ մեր միասնութեամբ ապահով պիտի պահէ Վրտարայի խաղաղութիւնը. այն խաղաղութիւնը որ այս փոխադարձ գործակցութեան շնորհիւ երեսուն տարի անընդհատ զինացաւ. մանաւանդ վերջի 15 տարիները անտարակոյս Վրտարայի և Վաղղոյ կատարեալ համախառնութեամբ միայն հաստատուն մնաց: Վրտարայի ինչու համար միասնութեամբ Վաղղոյ հետ. ահաւասիկ ինչու համար բարեբաղդ կը համարվի զմեզ անոր կառավարութեանը հետ խորհուրդ ընել, ու որ կուզէ ըստ, պատերազմին տակալի հետեւ թիւնները անհետ ընելու համար»:

«Սեֆին իրիդ անիոյ անտարակոյս տակալն զիստաւոր գերդաստաններէն մէկը, Վրտարայի մի քանի մեծամեծ և անգարմանելի ձախարհութեանց հանդիպելով, ստիպուեցաւ անուրդի (մէղաթ) միջոցաւ վաճառել իւր բաղմամբ անշարժ տաւցուածքը: Վրտարայի երեսուն գերդաստանին այս օրինակ կործանումը մեծ ազդեցութիւն ըրաւ Վրտարայի հասարակութեանը վրայ ընդհանրապէս:

ԳԱՐԱՐԱՅԻՆ • Փորիչ, 18-30 օգոստոսի: Թէպէտեւ գիտաւոր աղմուկ կամ խռովութիւն մը չմտնեցաւ այս մայրաքաղաքին մէջ, այսու ամենայնիւ ընդհանրապէս զրգու թիւն մը կը տրորէ հասարակութեան մէկ մասին վրայ, թէ և տկար ըլլայ ուժով. և այս

6 թուղթ փոշի ընելու է. որոնց իւրաքանչիւրը հաւասար է ցորենաչափ մը աֆիսին: Վրտարայի մէկը խահիլի քաժակով մը տաք անուշ ըլլի մէջ ընցնելու է, և անկողին մտած ատենը առնելով աղիքի բրտնոյ կը բերէ:

Թէոր կուզէ որ մաղձ բախել տաւ, քանի մը անգամ աֆիսին հետ խառնէ մէկ կամ երկու ցորենաչափ զոռուած սնդիկ (սիւլֆէր):

Վրտարայի զօրութիւնը 4 ժամէն ետքը կը գաղթի ուստի ամէն 1 միջոց 4 ժամէն աւելի ըլլալու չէ:

Ահաւասիկ Վրտարայի ԲԱՍԱՅԻՆ լրագրէն համար քանի մը յօդուածներ. զորոնք նախընթաց թիւերով ներառուած մեր խոստմանը համաձայն կը հրատարակուին յիշեալ նորահաստատ լրագրոյն մէջ ճաշակը տալու համար մեր ընթերցողացը:

Հանգիստեալ պարոն Սեֆին Սոլմ:

Վահագնաւոր զգացողութեամբ և մեծաւ ցուակրութեամբ արտի համբաւեմք ի լուր աշխարհի գրգռման հետեւ անշուքաւ անցաւ Վաղղոյ Սասնան՝ առն բարեկամացի, ազդաւորի և հանրամատչելի, որ զոռուել կարու յերկեան տուել (ի 19 յունիսի 1848) ի ջրնապատու թէ մեծաթիւ գերդաստանի իւրոյ ի զոռամու թեան հաստի: Վաղղոյ կենաց նորա յատուկացի ոչ միայն հարգելիւ ընտանեաց նորա և սիրելեաց՝ որք շուրջ զիւրեւ զգաւնագին կորուստ գերապատիւ ծերունոյ նոյն նոցա սոքային, այլ և զհամբոյն բարեկա

պատճառաւ խաղաղասիր պարկեշտ անձինքը անհանգարտութեան մէջ կը գտնուին: Բայց կառավարութիւնը ամէն կերպ զգուշութեամբ խոհեմութեամբ և ազգու կերպիւ ի գործ դրաւ, որպէսզի ամէն կերպ անակնկալ զխաղաղաց առաջը առնելու պատրաստ ըլլայ: Վարդապետ քիս պաշտօնին վիճակը կը շարունակուի միշտ. և գործող բարեկամ իշխանութեան զլուսու պաշտօնեայ ժողովոյն գահեղէց Վաղղոյի գործակալը կը պարտաւորի սաստիկ միջոցներ գործածել հասարակաց հանգստութեանը տալահով պահելու համար: Վաղղոյի միջոցներէն մէկն ալ քանի մը լրագրաց խաղաղասիր նոր վիճակ է, որոնք իրենց անարժան և բարոյականութեան գէժ հրատարակութեամբը հասարակութեան կիւրքը և ստեղծութիւնը կը գրգռէին: Բայց լրագրաց անուանքը. ԼԸ Վերջուպէս քիւ Վերջուպէս (որուն գլխաւոր հրատարակիչը Վրտարայի անուն ազգային պատգամաւորն է, որ իւր հասարակական (քաղաքական) գաղափարներովը դժբաղդ հաշտակարարութիւն մը ստացաւ) ԼԸ Վերջուպէս, ԼԸ Վերջուպէս:

Վրտարայի ժողովոյն նիստերուն մէջ ըրող քիւրալ վիճարանութիւնը և քննութիւններ եղան Վրտարայի և Վաղղոյի պատգամաւորաց ընթացքին վրայօր. որոց համար գաղափարութիւնը կը լրարթ թէ մայիսի 15ին պատահած խռովայեղ սփռագործութեանը մասնակից են: Վրտարայի յանցաւոր ըլլալուն կամ չըլլալուն վրայօր շատ առեւտրաստութիւններ և գրգռեալ վիճակ ըլլալէն ետքը, ազգային պատգամաւորաց ժողովոյն մեծագոյն մասին հաւանութեամբ վճռուեցաւ, որ գաղափարական կանչով յիշեալ Վրտարայի և Վաղղոյի փոխապատգամաւորները: Վրտարայի այս ամենայնի երբոր կառավարութիւնը մարդ յաղարկեց որ ձեռք ձգէ զանոնք, արդէն իրենց անիւնը դուրս ելելու պահուել էին. և անոնք կը հաստատեն թէ Վրտարայի փոխարէն երկուքն ալ Վրտարայի ամէն եղբայրութեանը գաղափարութիւնը պատճառեցին հասարակութեանը մէջ. և կիւրքերը գրգռեցին վերստին. ուստի շատերը կը մեղադրեն ազգային ժողովոյն կողմէն սահմանեալ հոգաբարձութեանը, որ երեսուն հանգիսի պայտի երեսուն անձանց յանցանքը. որոց գաղափարաւորութիւնը կրնայ նոր խռովութեան մը պատճառ ըլլալ. ըստ որում բաւական կուտակիցներ և պաշտպաններ ունին:

Վրտարայի անհամբերութեամբ կը լրարթ. որ ազգային ժողովը վերջապէս օր յառաջ փոխան մը տայ նոր սահմանադրութեանը (գործութիւնը) և հասարակագիտութեան նախագահը ընտրուի, ու հաստատուն կառավարութիւն մը կ'արդարուի. քանի այս օրինակ առեւտրականայ

մաց և ազգային նորա անհանգիսի ցաւօր: Վրտարայի թիւն էր արժանապէս պատուեալ և մեծարեալ ի մէջ հայ և ալլաղ ծանօթից ընդհանրապէս ի Վրտարայի և յաղղոյ փոխապատգամաւոր և գովիլի բարուց և մարդասիրութեան նորա և համբաւեմ ձեռնադրութեան անուն նորա հաշտեալ ընդամենայն օշնարհ փոխապատգամաւոր բարեկամութեանը և երախտեացի զօրո ի փոխանակի իւրում ոչ անխաղաղ առնել յօդուած հասարակաց:

Ոչ գարծոյց զգեմ իւր յինքն զինուորացի և ոչ կարծեաց զձեռն յաղղութեան թիւնէ կորստեաց իտաւ: Վրտարայի յիշատակ նորա բարեբանութեան ի յաղղութեան կեանս ընդ երախտ անանհից:

ՆԱԽԱՐԱՐԱՅԻՆ

Սին չաւարտեցաք խոսելայ ի վեր զնորակերտ Վաղղոյի լրագրոյն լրագրոյն գէպ եղե մեզ ընթերցանել ի Վրտարայի օրոգիրս զայլ մի ազգային յառաջող գիտական և բերկրեցող ցիւլ լուր, այն է զիւր տու մն ի միւս ի Տեղեւորիմ գաւառաց, և զմեզ մն ի լուր նորաչին արագ ընթաց փոխան տար նաւու միայ, պատկանեալ մեծապատիւ Տան պարոնաց Վրտարայի և եղբայր ի Վաղղոյ:

Վրտարայի պատիւ հրատարակեք, թէ Արարտիւն Արարտիւն ևս շնորհապարտեմ մեծապատիւ պարոնաց Վաղղոյ կերպ, որ յազգային փոխան մը ազգայն շարժեալ ձեռն օգնութեամբ կարկառեցին նմա մարդասիրութեան, երբ տարրոն լրագրոյն լրագրոյն կը ի ստիպել հրկիւ թեան զմիւս լուր, որ ի 1845 ամին:

կառավարութիւնը միշտ անհանգստութեան մէջ կը թափուի զհասարակութիւնը, որ հազար չափ կը ցանկայ այս ստորակրօնի վիճակէն ազատիլ, որուն մէջ կատարեալ վտահաւթի չընտրելու երբէք:

Արմենիայի մարզի Վնդիկայ կառավարութեանը կողմէն արտաքին կարգի և լիակատար իշխանութիւն տնայալ կեանքի կարգեցաւ ի Փարիզ, և իւր այս մասնաւոր պաշտօնին նամակը ամսույ 7-19-ին մատուց զորապետ Վալենտինի:

Օգոստոսի 1-ը, որ երկրորդ ժամանակ զինւորական պաշտօնի մէջ էր Վալենտինի զորապետ Վալենտինի հետ, լիակատար իշխանութիւն ունեցող զեկական անուանեցաւ ի Վալենտինի: Վալենտինի զորապետ Վալենտինի կառավարութեան զըլուն է, Ռուսաց վեհապետ Վալենտինի շատ հաւանութիւն կը ցուցնէ, կըսեն, Վալենտինի հաւանութեան թեանք:

Վալենտինի Վալենտինի, որ Վիեննայի մէջ էր երեւել ի խառնարանէ, այս օրերս հասաւ ի Փարիզ արտաքին կարգի պաշտօնի մը Վալենտինի կառավարութեանը կողմէն: Վալենտինի Փարիզէն մեկնելուն Վալենտինի ևս պիտի երթայ:

Համայն Վալենտինի մասնաւոր բարեկամ և ունոր սովորական խորհրդակցութեան մէջ Օրմանտի արքայն ևս հասաւ ի Փարիզ, և կը հաստատեն թէ յատուկ պաշտօն մը ունի կատարելու Վալենտինի հասարակութեան թեանք:

Համայնի կը ծանուցանեն թէ յիշեալ մայրաքաղաքին Վալենտինի զեկական մասնաւոր Վալենտինի օրինակով կըրպիս բողոքած է ընդդէմ աւստրիացի զօրաց յարձակմանը Համայնի վիճակաց մէջ, և Վալենտինի զօրապետը պատասխանած ըլլայ թէ Համայնի երկիրը մանկուն պատճառ ուրիշ բան չէ, բայց միայն ազատել սրբազան Վալենտինի ժողովրդեան հարստահարութեանէն:

Վալենտինի բանակին զօրաց թիւը, որ յեղտ փոխութեան (ընկերութեան) առաջ՝ 342-766 հոգիի որոշուած էր 1848 տարւոյն համար, երբ ամիսէ հետէ 177-360 հոգի ևս աւելցաւ, և հետեւաբար 520-126 հոգի կը հասնին առայժմ:

Վալենտինի ժողովոյն օգոստոսի 9-21 նիստին մէջ Վալենտինի ազգային պահապան զօրաց կողմէն յաւանդուած ազգային վարչութիւնը վիճաբանութիւններ եղան: Վալենտինի ազգային կողմէն որ Վալենտինի զինքով միջամտել ըլլայ Վալենտինի զօրացը, և այս բանին համար պատգամաւորներէն շատը համակրութիւն կը ցուցնէին: ի վերայ այս ու մեծաւոր զօրապետ Վալենտինի զինքը երկրորդ խիստ օրինակով կըրպիս բացատրէ այս խնդիրը, յիշեցնելով ազգային ժողովոյն թէ Վալենտինի զինքը և Վալենտինի զօրացը առկէ 2-3 ամիս առաջ ոչ միայն չուզէին Վալենտինի օգնութիւնը, այլ և մեծեցին զանկալ իրեն վտանգաւոր ուստի հիմակ որ ժամանակի պարագաները բողոք:

վին փոխաւցան, թեպէտեւ Վալենտինի զօրացը վիճակը արտաքին Վալենտինի կըրպիս մեծ վրան, բայց խաղաղական միջնորդութեամբ պիտի կատարեմք զանք, ըսաւ, Վալենտինի տեղութեանը հետ միարժեպութեամբ: Վալենտինի կեանքի թէ զօրապետ Վալենտինի նպատակը Վալենտինի խաղաղութիւնը հաստատուն պահէլ է, ինչպէս որ կըրպիս տեղի տեղի հետեւեալ խօսքէն որ ազգային ժողովոյն մէջ ըսաւ:

Վալենտինի ժամանակ որ ազգային ժողովը պիտի կամենայ, ու գործադրական իշխանութիւնը իմ ձեռքս պիտի թափուի, խաղաղութեան կառավարչութիւնը միշտ, բայց պատուաւոր խաղաղութեան մը: Վալենտինի կեանքի անակնկալ զիպուածներէ տարեալ հարկ ըլլայ ուրիշ ծառայ մը բռնել, զիւրին և քաղաք պիտի ըլլայ ինձ համար նորէն ձեռք առնուլ իմ սուր, և հետեւիլ յայն ժամ իմ բոլոր կենացս բնական ազգային (ենթաթէն), Վալենտինի առանց այս հարկաւորութեանը, կը հաստատեն թէ չեմք կըրպիս առանց ծանր պատճառաց, զենքով միջնորդութիւն մը ի գործ դրնել, այլ մեր ջանքը, ընդհանրական պէտք է որ խաղաղութիւնը ապահով պահէլու գործածուին: (Հաւաք, Վալենտինի, Վալենտինի):

ԻՏԱԼԱՆ: Վալենտինի վիճակը խիստ դժբաղդութեան մէջ է առայժմ, և խաղաղացող անկախութիւնը, որ ընդհանրապէս ապահով կըրպիս ծուր տակէց բանի մը ամիս առաջ, և որուն հոգւով չափ կըրպիս զինքն ամեն ազատաւոր և վեհանք սիրտերը, վտանգի մէջ է հիմակահիմն պատերազմին ծախսող հետեւութեանց պատճառաւ, որոց ենթակայ եղաւ խաղաղացող բանակը: Վալենտինի այս ամենայնի Վալենտինի Վալենտինի միարժեպութիւնը անտարակոյս երեւելի կըրպիս մը պիտի թեթեւեղեցայ այս ազգային դժբաղդութեանը, որ իրենց հարկեանց ազատութեանը համար ամեն բան զոհեցին: Վալենտինի ինչ որ իրենց զենքով չըրպիս առանալ, կըրպիս է թէ յիշեալ հանձնակցութեան ժամանակ մարդասիրական և վեհանքական օգնութեամբ պիտի ընդունին:

Վալենտինի միշտ մեծ նեղութեան մէջ է, Վալենտինի նաւատորմի մը իւր կառավարութեանէն հրաման ընկալաւ Վալենտինի երթալու, որ պէտք չիշեալ կըրպիս քաղաքական անձինքներէն թէ կըրպիս նաւերուն մէջ ապաստանուին: Վալենտինի նաւատորմի մը Վալենտինի պիտի երթայ, և անկէց Վալենտինի կողմէն, ուրեք իւր կառավարութեան կողմէն նոր հրամանի պիտի ստանա: Վալենտինի թափաւոր մեծ գործունէութեամբ պատրաստութիւն կըրպիս Վալենտինի վրայ նորէն յարձակուելու: Վալենտինի չափ նաւ, որոցմէ բանը չըրպիս են, այդ էն պատրաստ են ընդունելու պատերազմական զօրք, որոց թիւը գրեթէ 30 հազարի կը հասնին: Վալենտինի զօրապետ:

այն յանձնուած է ընդհանուր հրամանատարութիւնը այս զօրաց, որոնք Վալենտինի զօրապետ պիտի ժողովուին:

Վալենտինի զօրացի մէջ հետեւեալ յօդուածը կը կարգաւորէ:

Համատարմի ազգային մը խնամարով կըրպիս նուցանեմք թէ Վալենտինի զօրապետ որ ի Վալենտինի, իւր կառավարութեանէն հրաման ընկալաւ հաւանութեան լոյս Վալենտինի, թէ սրկիցէ կըրպիս զենքով միջնորդութիւն մը Վալենտինի կողմէն Վալենտինի նաւատորմի վրայ, պատերազմ հրամարակել ըսել է յիշեալ տեղութեանը գեմ:

ԱՄԵՐԻԿԱ: Վալենտինի 15-23 օգոստոսի: Վալենտինի պաշտօնեան այնպէս կարգաւորած էր, որ հրապարակական շինուածոց վրայ աշխատող գործաւորաց օրական վարձքը նուազեցրէ: Վալենտինի մեծ գրգռութիւն պատճառեց բանուորներուն մէջ, որոնք ամսույ 9-21-ին մէջ կըրպիս զօրապետ եղան, և թէպէտ քիչ մը անկարգութիւններ եղան, այսու ամենայնիւ արիւնահեղութիւն մը չպատահեցաւ: Վալենտինի օրը գործաւորները ևս առաւել բազմութեամբ գործաւորեցան, և սկսան անոր ժան խաղաղութիւնը գրգռել ազգային պահապան զօրքը, որոնք վալենտինի չըրպիս համարեց, կըրպիս լրին բանուորներուն վրայ, որոցմէ 7 հոգի մեռան, և 64 հոգի ալ վիրաւորուեցան: Վալենտինի խաղաղութեանը պատճառ եղող զինուորներէն հարկուր հոգի չափ բանը գրին: Վալենտինի պահապան զօրքը ուղղակի կառավարութեան հրամանին տակ դուրեցան, որպէս թէ թէ այս օրինակ խաղաղութիւն մը նորէն ծագելու ըլլայ: Վալենտինի միջնորդութիւն ինչպէս ի գործ դրէ հասարակաց անդրադարձութիւնը հաստատուն պահելու համար: Համայն պաշտօնը և խաղաղութեան մէջ չըրպիս կըրպիս դժբաղդութեամբ դեռ չըրպիս:

ԳԵՐՄԱՆԻԱ: Փրանքֆուրտ, 9-21 օգոստոսի: Վալենտինի գործող պաշտօնեայ մօտեւ Հալեքը խնդր ասու ազգային ժողովոյն թէ օտար տեղութեանց բով երթալու զեկականները գրեթէ ամենքն ալ անուանեցան, ուստի տը Վալենտինի Վալենտինի պիտի երթայ, և մօտեւ տը Վալենտինի Վալենտինի զեկական պատուէր արդեւ է ծանուցանելու օտար տեղութեանց, թէ Վալենտինի կըրպիս կան կառավարութեան քաղաքականութիւնը արդարաւոր և խաղաղական պիտի ըլլայ և միանգամայն հաստատուն և ազգային: Վալենտինի իրաւունքը պաշտպանելու համար: Վալենտինի ինչպէս վարչութիւն, կըրպիս թէ կըրպիս կառավարութեանը վարութիւնը կըրպիս համարեց, մասնակցութեամբ ըլլալ հաշտութեան զաշանցը, որ ի գործ պիտի գրուին Վալենտինի և Վալենտինի միջնորդութեամբ:

Վալենտինի գործող պաշտօնեայ մօտեւ տը Հալեքը ևս ծանուց ազգային ժողովոյն, թէ Համայն:

Նաւաւոր 200 թիւակալ և ընկալաւ զԱՄՆ յորձարեւմտ սովորական հանգիսի: Համայն մեծապէս թէ կըրպիս տա ծարտարարութեան ի մատուցութեամբ հմուտ նաւակերտաց օրինակաւ և ձեռով պատերազմական նաւ: Համայն յաւանտին սրտէ պարմուց Վալենտինի և զօրաց գըվելի ձեռնարկութեան զինքն յաջողութիւն և բարեմասնութիւն, զոր ցանկացաւ վստահ Վալենտինի իւր Վալենտինի:

Կոն Յոլանտինի Հեղինակ:

Վալենտինի յաւանտին աստուծոյ զընտն գեղահաջակ առն երեւելոյ ուրեւմտ թէ զինարաւ հարկանել զարտաւարութեան մարդկան և թէ ձեռնակ անհանձնարելութեան մտայ, թողլով զբարի օրակաւորութիւն նորա մնալ թաքցնալու, ուստի ընդ հաւաքաւոր աշխատանք անձն օր պարծանք առաջի առնէ զբարեբարութիւն նորա արտաւաճելով զաւարտութիւն իւրոյ ընկերին առանց նայելու անհանձն իմն և զանակաւ յոն իցէ պատրաստութիւն նորա: Վալենտինի, զազատական նորութեան պարմուց Վալենտինի (արոյ մահէն ալ լուր երկ յիշատակաւ) չէր լուրեւալ մեր ուրու խօսել կամ տեսեալ երբէք, ուստի և մայ մեզ զարտաւարութեան նորա և թէ ձեռնակ Վալենտինի:

էր արդարեւ այս փորձամբ, տակայն ոչ եղիտ նա (որպէս մեծապէս տա կարեն վրայ) ի կենցաղավարութեան իւրում զնորա վրայելութեան զհիշողութիւն պատգամաւորեալ ի կըրպիս զրամոյ իւրոյ, բայց իւրեւ զանձնապէս պաշտպանէր զհիշողութիւն իւր, որպէս ինչ աւանդեալ առինքն յայլու ումքէ, այսպիսի զգուշութեամբ պահելով զարման մեծ գործարար և անձնական պատգամութեան իմն երեւելու նշանակ, և տալու արդեւ նա ի փոխանի ընդ իւր գոնեալ զի զեղեղեղափայլ աղամանի իւրոյ ի հանգուցեալ հոգւոյ ցոյց, բացաւարար պատրաստանք տամք առ այս, և յաւելումք ևս, զի որպէս մերկ երեւելու յայս աշխարհ, նայեալ և մերկ անձնաւոր: Վալենտինի էր լինելոյ պարմուց Հեղինակ ամենայն գոյութեան և յարգութեան ի հասարակութեան միանգամայն: Եթէ զբարեբարութիւն և ազգի ազգի երախտիս էր արարեալ նորա, արժանի էր լինելոյ նա գերահամարութեան, և թէ գեթ գոտաներորդ մասն ձոխութեան իւրոյ տայր ի հասարակաց օգուտ Որքոյ Ստակին Վալենտինի Հալեք, որպէս արդեւ կըրպիս և որպիսութիւն և յոյժ աւանդել և աշխարհի, թէ ևս անհանձնութեամբ տեսեալ իւրումք ջանք և յոյժ գործիս տարաբարգ վիճակ:

Երեւմտ փորձամբ խնամակալի որքոյ մերոյ, ապա ուրեւմտ կարի ցանկալ իմն ծանապարհ էր նմա այս գործերոյ զբարիս ի վերջին առաւել կենցաղ իւրոյ ի գործունէ անանկաց և ի յիշատակ անուան իւրոյ յամայն ամն, և յիւրա զարմանի ի սիրտ ամենեցուն բանգովման զայս գործունէ բարեբարութեան մասնակցութեան զայսպիսի իմն բարեբարութեան, բարեբարութեան և միանգամայն աստուածահաճոյ գործարարութեան, բայց չէր ինքն որպէս յայտնի երկ ի գործոյ իւրոյ ազգային արք, և չէր երբ որ ի ազգային կեանքիս և անանկեան ի նմա զի գոնեաւ նորին ազգեցութեամբ զազատութիւնս տանիցէր: Վալենտինի և ձեռնել զեղեղեղութեան անուն այսգործունէ հարուստ անձնայ ի պատճառս տոկ ձոխութեան իւրեանց է խնդրարարութիւն զիւր վին, բայց միայն այնք որք ոչ չապարհութեամբ այլ չափաւորութեամբ կենցաղավարին և զազգու գուտ գործս կատարեն:

ԲԱՐՈՅԱԿԱՆ ԱՌԱՋԻ

Փիլիսոփայութիւնը կըրպիս յաղիւ անցեալ և ապագայ վերջին: Իսկ իրեն իւրաքանչիւր վերջին: Վալենտինի մարդոյ համար եղաւ, և ոչ ինչ մարդը վերջին համար:

վերին թաղաւորը վերջապէս հաճութիւն տուած է ճանաչելու ղեկգործական կառավարութիւնը Գերմանիայի . որուն բով իւր կողմանէ մտիւ տը Պրոքսմերը յուզարկեց երեսփոխանութեան պաշտօնիւ :

Գերմանական տէրութեան տեսուչ Յովհաննէս արշիգբսին խոհեմ բաղադրականութեամբ քիչ քիչ դիւրանալու վայր են այն ամէն դժուարութիւնները , որ ի սկզբան մէկէնիմէկ երեւան ելան կեդրոնական կառավարութեան զանազան պահանջներէն : Գործը բարձրագոյն աւելի գոյքը շատ չափաւ որեց առայժմ . մանաւանդ տեսնելով որ Շէքսպիրի գրտութեան կուսին մէջ Մեղրիան և Գաղղիան Տանիմարդին արշտպան և օգնական հանդիսացան , չուզելով որ այս վերջի տէրութեանը անկումը թիւն մը ըլլայ . նմանապէս կը պաշտպանեն շտապարան տէրութիւնը իւր քուրդի գրտութեան գործին համար . որնոր Գերմանիայ կեդրոնական կառավարութիւնը կուզէր շտապարան իշխանութեան տակէն հանելով իրեն հետ միացնելու :

Փարիզի Կառնալէ Կառնալ անուն լրագրող այս պէս կը գրէ Շէքսպիրի գործին վերաբեր խօսելով .

« Թիւր հետեւութեամբ մը (որուն խիստ ծանր անականներ տալ կրկնէր ,) երբոր Գերմանիայ մէջ միութեան սահմանադրութիւնը կը պահանջէին յանուն ազգայնութեան սկզբանց , միւս կողմանէ ի վնաս Տանիմարդի անկախութեանը անկախութիւն կրնէին , յաւելուելու արդիւնքն անոր ձեռքէն , (պատճառ անօր թէ սկիզբէն Գերմանիայի մասնակից էր ,) նահանգ մը , որ դարեւ մը աւելի է Տանիմարդին կը վերաբերէր դաշնագրութեանց գործութեամբ , գործը ամէն տէրութիւնները վաւերացուցած են :

Այսպէս յուսով թէ արեւմտեան Յովհաննէսին հիմնական պատճառը ընթացքը սկիզբ մըն է իւր հրաժարուելուն Շէքսպիրի վրայ ունեցած առաջի պահանջներէն , որ երկրորդական երեւոյթով մը կը պատճառային ընդհանուր խռովութիւն մը պատճառել , և Եւրոպայի խաղաղութիւնը վտանգի մէջ դնել » :

ՁԱՆԱԶԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

Ձմռանիս , 3 սեպտեմբերի :

Բաղնային վրայք մեր նախնիքաց թերթովը յայտնած անկախութիւններն ըստ մեծի մասին կատարեցաւ . բանդի այս ստիպել խաղը գրեթէ գաղափարեալ բաղադրում մէջ , և շուկաները ու խանութները սկսան բացուիլ : Եւստ ամենայնիւ տակաւին օրը 3-4 հոգի կը մեղմանին այս անտիւր ամէն ազգէ մեղմանները մէկտեղ հաշուելով . բայց ի մեր ազգէն , որոնց մէջ շարքով մը ի վեր քուլէնայէն մեղմող չկայ :

Եւստ արաբականի անտիւր հայոց ազգէն որոնց եղանակներն ճիշդ թիւը 75 հոգի է . որոնցմէ չորսը Մէնիմէն և չորսը Պարնապա գեղը մեղման :

Մէնիմէնէն եկած վերջի ըւրերը կը ծանուցանեն թէ 8-10 օրէ ի վեր քուլէնայի նոր դիպումն մը պատահած չէ յիշեալ գիւղաքաղաքը . Կալիկի շրջակայ գեղերուն մէջ ևս առողջութիւնը խիստ բարւոք վիճակի մէջ է , բայց ի Պարնապա գեղը տեղ երբեմն երբեմն մահաբեր դիպումներ կը պատահին . թէպէտ 2-3 օրէ ի վեր բան չկայ :

Եւստ միջին կը գրեն թէ քուլէնայի յիշեալ քաղաքը երկան ելեր է 7-8 օրէ ի վեր , և օրը 40-50 հոգի կը մեղմանին եղեր :

Եւստ արաբականի հասած վերջի նամակներէն կը մանամը թէ այս տարախօսիկ ցաւը բարձրակին դարձեր է յիշեալ քաղաքը շարքով մը ի վեր , և այս անտիւր ընդամենը 1300 հոգի հիւանդացր են , որոնցմէ միայն 450ը մեղման են :

Եւստ արաբականի (Թոքթաթ) օգոստոսի 18 ամսութեան հասած նամակները կը ծանուցանեն թէ քուլէնայի յիշեալ քաղաքին մէջ օրը 170-180 հոգի զոհ ընելէն ետք , սկսեցին տարախօսիկ . և հիմնականի միայն 20-30 հոգի կը մեղմանին եղեր օրը . ամէն ազգէ մեղմանները մէկտեղ հաշուելով :

Եւստ արաբականի մայրաքաղաքը ևս երկան ելեր է այս տարախօսիկ անտիւր , և մինչև օգոստոսի 7 արդէն 80 հոգի հիւանդացր են այս անտիւր , որոնցմէ 59 հոգին մեղման են :

Եւստ արաբականի Կոստանդնուպոլսէն հասան Կալիկի 2 րժիշկ , 2 գեղապարծ , և Կալիկի Սէրայի բժշկական դպրոցէն քանի մը աշակերտներ : Եւստ Բարձրագոյն Կոնստանդնուպոլսէն եղած է որ ճիւղաբար ինքնին քուլէնայէն անտիւրները ինչ ազգէ օր ըլլան :

Եւստ օրերս արաբականի ընկերութիւն մը հաստատուեցաւ քաղաքին եւրոպայի բնակչոց մէջ . որուն նպատակը պիտի ըլլայ կարօտ և տնտեսկ ընտանեաց օգնութեան համար մինչև ութ ամիս սեպտեմբերի 15-ն սկսեալ : Եւստ ընկերութեան ստորագրողները օրը քանի փարա , աշխատեցան ամիսը 15 զուրտ շարքով հաստատուեցան ընկերութեան անտեսելին . որ 20-25 հոգիէ բաղկացեալ ժողով մը պիտի ունենայ , որուն մէջ ամէն ազգէ անդամ պիտի գտնուի . ըստորում թէ ստորագրութիւնը և թէ արաբականի բաժնուիլը հաստատուի պիտի ըլլայ ամէն ազգաց . առանց տարբերութիւն մը ըլլալու անոնց կրօնին համար :

Եւստ ընկերութեան հիմնադրողները քաղաքին Կալիկի հիւսիսային ընկերութիւն տիկին Սիւրիսի պաշտպանութեամբ յանձնեցին այս մարդաւորական գործը . որուն յաջողութիւն կը բարեմաղթեն ի նպատակ բաղադրութեան խղճարի գեղապարտանց . որոնք մեծ կարօտութեան և խղճութեան մէջ մնացեր են , թէ քուլէնային և թէ ժամանակին դժբաղդ պարագայից պատճառաւ :

Կոստանդնուպոլսէն հետեւեալ ըւրերը կը գրեն .

« Գոստոսի 25ին չորեքշաբթի գիշեր հրկիզութիւն մը պատահեցաւ ի Սէրայ օղլու նեղ փողոցի մը մէջ . և թէպէտ բամբակ անտիւր տատակ չէր , այստեղ ամենայնիւ 200ի չափ պատուական տներ և խանութներ հրդճարակ եղան Տաշլու-Էօլ և Թէփէ պաշտպանութեամբ մէջ տեղը :

Եւստ արաբականի ամսաց 27ին ուրբաթ օրը ուրիշ մեծ հրդեհ մըն ալ Կոստանդնուպոլսէն մէջ Եւստ Կալիկի ըստած թաղը պատահեցաւ . և դժբաղդութեամբ հիւսիսային քամին տատակ փչելով , գրեթէ չորս ժամանակ մէջ 600ի չափ տուն միտիւր դարձան : Գոստոսի Կալիկի և իւր գիւղաքաղաքը գործակալները անմիջապէս կրակին եղած տեղը եկան , իրենց ներկայութեամբ ջրահաններուն ետեւը բաժնուցեցին համար :

Եւստ արաբականի Կալիկի ընկերութեամբ բարձրագոյն Կալիկի Սէրայի փառային , Կալիկի փառային , իւր առաջին սենեկապետ Սէրայի պէյին , և ուրիշ արտադրողներով յիշեալ ամսաց 25ին Օլէթիմի Կալիկի գիւղէն » այն տեղի երկաթի գործարանը պտտուեցաւ համար , ինչից կը ելնէր օգոստոսի Կալիկի կտուներու և կերպարներու համար հաստատուած արքունի տպարանը (պատմական) գիւղ . և անոր բարեկարգ յառաջողութեան թիւնը անձամբ տեսնելով իւր կայսերական գահակալութիւնը յայտնեց Տաշլու-Էօլ մեծաշաք Յոսաննէս ազգային . որուն վերապատեցութեամբ կը կառավարուի յիշեալ գործարանը : Եւստ փառ Սալթանը յետ այնորիկ կտուքը մտաւ , և Սալթանի գեղէն անցնելով փառ օգոստոսի հասաւ . ուր տեղ արքունի փառ օգոստոսի մեծապատիւ Տաշլու-Էօլ Յոսաննէս և Պոլսի Սալթանները և անոնց ազնուազարմ որդիքը պատիւ ունեցան ամենախոնարհ անկախական յարգանքով ընդունելու ըզ Կալիկի . որ իրեն համար պատրաստուած բնակարանը երթալով քիչ մը հանգստացաւ . և յետոյ հաճեցաւ մարդասիրաբար գրեթէ երկու ժամ չափ խօսակցութիւն ընելու Տաշլու-Էօլ Սալթանի հետ . որուն ի նշան իւր գահակալութեան նոր աշխատանքային մեծագին սուլի մը թմբակաւ շնորհեց :

Եւստ արաբականի ելելով , օգոստոսի Կալիկի թանը Եւստ Սալթանի գեղը գիւղ , և Տաշլու-Էօլ Սալթանի Սալթանի տունը օթեկանեցաւ : Եւստ գիւղէն գեղին բոլոր տները լուսաւորեցին ի նշան ուրախութեան և հետեւեալ օրը Կալիկի հաճեցաւ պտտուեցաւ շրջակայ գիւղերը , ինչպէս են , Սալթան , Կարա աղաճ , Կիւլիսի հալքա , Կալիկի գեղ , ուրտեղ իւր կայսերական առատաձեռնութեան ապացոյցները թող տալէն ետք վերադառնալով Եւստ Սալթանի գործարան :

Գոստոսի 27ին մեծապատիւ Տաշլու-Էօլ Յոսաննէս Սալթանի քանի մը արքունի ծառայութեան

մէջ գտնուող անդրադիւրի գիւղաքաղաք արհեստագործները ներկայացուց Կալիկի . որ յետ այնորիկ մեղմանեցաւ : Եւստ Սալթանի Կոստանդնուպոլսէն գահակալ . բայց ճանապարհին պտտեցաւ նաեւ փորձի համար հաստատուած արքունական աղաքակը . որ ամերիկացի Տէպիլ բաղադրութեամբ երկրորդական կառավարութեանը յանձնուած է :

Եւստ մեղմանէն առաջ , Կալիկի մեծ գոմար գրամ թաղ տուաւ գործարանային բաժնուցիչ համար : Եւստ արաբականի յիշեալ գեղին երկու յայն բաժնուցիչները ընկալան օգոստոսի Կալիկի կողմանէ , մէկը գրամական պարգէն մը , և միւսը աղաձեռնային սուլի մը թմբակաւ :

Եւստ արաբականի սուրբ Կրօնապետ մայր ճեմարանին աշակերտաց հարցաքննութիւնը յաւելաւ 15-էն սկսեալ չորս կրակի հետեւեալ կառարուելէն ետք , օգոստոսի 16ին անոնց վարձատրութեան հանդէպ մեծ փառաւորութեամբ ի գործ դրուեցաւ ի ներկայութեան հայազգի և օտարազգի ուսումնականաց , երկու ելլ անձանց և աշակերտաց ծնողաց : Եւստ արաբականի բոլոր հանդիսականները իրենց գահակալութիւնը յայտնեցին ճեմարանին բարեկարգ կառավարութեանը և աշակերտաց յառաջողութեանը վրայ . որոնք քննուելու հետեւեալ օգոստոսի մէջ , Կալիկի բերականութեան , մեղմանութեան սկզբունք , աշխարհագրութեան , դպրոցարէն , նկարչութեան և այլն :

Եւստ արաբականի միտիւրական հանդէպին վերջը յառաջող մեծապատիւներէն մէկը բեմը ելելով անտիւր անտիւրութիւն մը կարգաց . որ շատ ազգականութիւն ըստ ունեցող ըլլաց վրայ » :

Եւստ արաբականի Կալիկի ճանապարհաւ հաւաքած ճեմարանի Կալիկի Սալթանի 140-141 երրորդ թիւը . բայց ցաւալի սրտիւ կարգացնէր վերջին թերթին մէջ , թէ Եւստ արաբականի ընկերութիւնը լուծուեց , և հետեւեալ յիշեալ լրագրոյն հրատարակութիւն ևս դադարեց : Եւստ արաբականի շատ տիրապիտ տպարանութիւն մը ըստ ամէն ճանախարհագրական վրայ . քանզի երկրային թիւն չկայ թէ ազգին մէջ լրագրի մը խափանելով գէշ գաղափարութիւն է , այսինքն ուսումնասիրութեան և միաբանութեան պակասութեանը կը զգուցեն , և փոխանակ յառաջ երթալով , գէշ ի հաւելու է քաղաքականութեան և բարեկրթութեան մէջ :

Եւստ արաբականի Եւստ արաբականի ընկերութեան մինչև յայտն ըստ ազգայնական ջանքը միշտ գոյութեան և երախտագիտութեան արժանի է . և երանի թէ ի սկզբան իրենց տպարան տեղէն չի շարժուի , ուսկից միշտ մեծ վնաս կը ծագի , մանաւանդապէս Եւստ արաբականի թիւնը հոգ տարուէր . յայնմամբ կարելի է թէ երկար ժամանակ կը յիշեալ լրագրի , որ զըմբաղդութեամբ կրկին թէ երբ տարին չափ ազգական համար միայն ծնած էր :

ԿՈՆԵՏԱՆԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

Ձմռանիս , 3 սեպտեմբերի :

Կոնստանդնուպոլսէն արաբականի գիւղերը թիւն : Կոնստանդնուպոլսէն մէջ շատ բարձրացաւ այս արաբականի գիւղ . և վերջի վաճառումը 88 զուրուշի եղաւ չէրին (250 տիւրէմ) :

Կալիկի : Եւստ արաբականի 20 հաղար կեղի գիւղերի չափ վաճառուեցաւ 46-48 զուրուշի կեղի ինարը :

Կոնստանդնուպոլսէն արաբականի 18-24 զուրուշի թիւն ըստ տեսակին . և գալիին գիւղը 7 1/2 - 8 , նաեւ մէջ առանդիւր պայմանաւ :

Կալիկի : Կոնստանդնուպոլսէն միտիւր անտիւր 115-116 զուրուշի հոսան :

Կոնստանդնուպոլսէն 225-250 զուրուշի կեղի ինարը ըստ տեսակին :

Կոնստանդնուպոլսէն 3000 բեմի չափ չոր թու գէղաւ և արաբականի լուսութեանը համեմատ 80-130 զուրուշի ծախուեցաւ կեղի ինարը . իսկ Եւստ արաբականի արաբականի տեսակը 150-էն մինչև 175 զուրուշի վաճառուեցաւ :

Կոնստանդնուպոլսէն և անր լրագրի :

Կոնստանդնուպոլսէն և Կոնստանդնուպոլսէն :